

Sygn. akt I UK 22/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Leszek Bielecki

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania L. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.

o świadczenie rehabilitacyjne i zobowiązanie do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 30 września 2020 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ł.

z dnia 27 czerwca 2018 r., sygn. akt VIII Ua (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 7 marca 2018 r., sygn. akt X U (...), Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ł. zmienił zaskarżone przez L. R. (dalej również jako: wnioskodawca) decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. (dalej również jako: organ rentowy lub ZUS) z dnia 19 października

2017 r., znak (...) oraz z dnia 26 października 2017 r., znak (...) w ten sposób, że: 1. przyznał L. R. prawo do wypłaty świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 15 lipca 2017 r. do 5 grudnia 2017 r.; 2. uchylił zobowiązanie L. R. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego z funduszu chorobowego za okres od 15 lipca 2017 r. do 30 września 2017 r. wraz z odsetkami od nieterminowej wypłaty tego świadczenia za okres od 15 lipca 2017 r. do 31 lipca 2017 r. w łącznej kwocie 61.758,02 zł oraz uchylił zobowiązanie L. R. do zapłaty odsetek od nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 512,97 zł.

Powyższy wyrok Sądu Rejonowego organ rentowy zaskarżył apelacją.

W wyroku z dnia 27 czerwca 2018 r., sygn. akt. VIII Ua (...), Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ł. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że: a) oddalił odwołanie od decyzji z dnia 19 października 2017 r., znak: (...), b) oddalił odwołanie od decyzji z dnia 26 października 2017 r., znak: (...) w zakresie stwierdzenia, że L. R. nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego z funduszu chorobowego za okres od 15 lipca 2017 r. do 30 września 2017 r. wraz z odsetkami od nieterminowej wypłaty tego świadczenia za okres od 15 lipca 2017 r. do 31 lipca 2017 r. w łącznej kwocie 61.758,02 zł; oddalił apelację w pozostałej części.

Sąd Rejonowy ustalił, że L. R. do 14 lipca 2017 r. podlegał ubezpieczeniu chorobowemu jako pracownik Spółki z o.o. „AB.”. Od lutego 2015 r. jest komandytariuszem w spółce prawa handlowego. Komandytariuszem w tej spółce jest również jego żona A. R.. Wnioskodawca jest również członkiem zarządu spółki noszącej obecnie nazwę „A.” Spółka z o.o., która jest komplementariuszem w spółce, w której wnioskodawca jest komandytariuszem. W „A.” Spółce z o.o. A. R. jest prezesem zarządu. W okresie od 15 lipca 2017 r. do 5 grudnia 2017 r. L. R. z uwagi na stan zdrowia nie wykonywał żadnych czynności zawodowych, za które mógłby otrzymać wynagrodzenie i żadnego wynagrodzenia nie otrzymał.

20 października 2017 r. aktem notarialnym rep. A (...) przedsiębiorstwo „A.” zostało przeniesione na rzecz T. Spółki z o.o., w imieniu którego do aktu notarialnego stanął L. R. Zdaniem Sądu Rejonowego była to czynność nagląca spowodowana koniecznością ratowania przed upadłością przedsiębiorstwa „A.”, w związku z czym odwlekanie tej czynności w czasie do momentu odzyskania przez

wnioskodawcę zdolności do pracy, co jest niepewne i nie wiadomo kiedy nastąpi, wiązałoby się z dużym ryzykiem finansowym dla przenoszonego przedsiębiorstwa. Wnioskodawca, gdyby chciał udzielić pełnomocnictwa do zastępowania go przy czynności przeniesienia również musiałby to uczynić w formie aktu notarialnego, co powodowałoby również konieczność osobistego stawienia się przed notariuszem.

Sąd Okręgowy uznał, że Sąd pierwszej instancji dokonał błędnej oceny przedstawionych wyżej ustaleń, co doprowadziło do naruszenia prawa materialnego i nieprawidłowego przyjęcia, że L. R. przysługuje prawo do wypłaty spornego świadczenia za wskazany okres oraz do uchylenia zobowiązania odwołującego się do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego z funduszu chorobowego za okres od 15 lipca 2017 r. do 30 września 2017 r. wraz z odsetkami od nieterminowej wypłaty tego świadczenia za okres od 15 lipca 2017 r. do 31 lipca 2017 r. w łącznej kwocie 61.758,02 zł.

Sąd drugiej instancji przywołał regulacje: art. 13 ust. 1 pkt 2, art. 18 ust. 1, art. 22, art. 66 ust. 2 i ust. 3 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1368 ze zm.; dalej również jako ustawa zasiłkowa) oraz art. 84 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm.; dalej również jako: ustawa systemowa). Według Sądu wyłączenie prawa do zasiłku chorobowego na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy zasiłkowej dotyczy sytuacji, gdy osoba niezdolna do pracy po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego nie podlega żadnemu ubezpieczeniu, natomiast kontynuuje lub podejmuje działalność zarobkową uprawniającą ją do objęcia dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym. Zdarzeniem ubezpieczeniowym, z którym ustawa zasiłkowa wiąże powstanie prawa do zasiłku chorobowego jest przejściowa niezdolność do pracy (wskutek choroby) lub niemożność jej wykonywania (wskutek odosobnienia lub konieczności sprawowania osobistej opieki). Jeżeli ubezpieczony w okresie choroby podejmuje działalność zarobkową na podstawie umowy o pracę, innej umowy cywilno-prawnej lub prowadzi własną działalność, nie można mówić o niemożności zarobkowania.

Sąd uznał, że z porównania treści art. 13 i art. 17 ustawy zasiłkowej wyraźnie wynika, iż każdy z nich odnosi się do innego kręgu osób. Nadto regulują one

zasadniczo inne stany faktyczne, gdyż pierwszy z nich dotyczy okoliczności powodujących brak prawa do zasiłku chorobowego w okresie po ustaniu tytułu ubezpieczenia (prawo to w ogóle nie powstaje), drugi zaś utratę tego prawa (już po jego powstaniu). Dodać wypada, że użycie w art. 17 ustawy z 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa pojęcia "ubezpieczony" dla określenia adresata normy prawnej zawartej w tym przepisie przemawia za przyjęciem poglądu, iż przepis ten odnosi się do zasiłku chorobowego wypłacanego w czasie podlegania ubezpieczeniu chorobowemu, a nie po jego ustaniu, skoro "ubezpieczonymi", w myśl art. 1 ust. 1 ustawy, są osoby objęte ubezpieczeniem społecznym w razie choroby i macierzyństwa określonym w ustawie systemowej. Z całą pewnością można zatem uznać, że art. 13 i art. 17 ustawy zasiłkowej zawierają odrębne i różniące się zasadniczo regulacje stanowiące odstępstwo (po spełnieniu warunków w nich przewidzianych) od ogólnych zasad określających przesłanki prawa do zasiłku chorobowego wymienionych w art. 4, art. 6 i art. 7 ustawy, przy czym prawa do zasiłku chorobowego za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego dotyczy wyłącznie art. 13.

Sąd uwzględnił to, że odwołujący się od lutego 2015 r. jest komandytariuszem w spółce prawa handlowego i stosownie do treści art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej podlega z tego tytułu obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym. Zgodnie z art. 8 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5 tej ustawy dla potrzeb podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym wspólnik spółki komandytowej uważany jest za osobę prowadzącą działalność pozarolniczą. Pozostawanie wspólnikiem takiej spółki stanowi zatem prowadzenie pozarolniczej działalności w rozumieniu art. 8 ust. 1 pkt 4 ustawy, w konsekwencji czego obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym podlega każdy będący osobą fizyczną wspólnik spółki komandytowej związanej w celu prowadzenia przez nią działalności gospodarczej i prowadzącej taką działalność. Taką wykładnię potwierdza zmieniony z dniem 20 września 2008 r. art. 13 ust. 4 ustawy systemowej, zgodnie z którym obowiązkowi ubezpieczeniowemu nie podlegają osoby prowadzące pozarolniczą działalność, w tym wspólnicy spółki komandytowej w okresie, na który wykonywanie działalności zostało zawieszone na podstawie

przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Podstawę takiego zawieszenia stanowi art. 14a ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, w myśl którego wykonywanie działalności gospodarczej przedsiębiorca może zawiesić. Wspólnicy spółki komandytowej nie są jednak przedsiębiorcami, co oznacza, że zawiesić działalność gospodarczą może jedynie spółka.

Według Sądu o objęciu ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi wspólników spółek osobowych - m.in. komandytowej lub tworzonych na podstawie Kodeksu spółek handlowych - oraz wspólników jednej tylko ze spółek kapitałowych, tj. jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, o których stanowi art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej - decyduje prowadzenie przez nich działalności pozarolniczej, której zakres pojęciowy nie pokrywa się ściśle z zakresem prowadzenia działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Pojęcie „prowadzenia działalności pozarolniczej” nie zostało zdefiniowane w art. 6 ust. 1 pkt 5 - jego treść normatywną uzupełnia art. 8 ust. 6 ustawy systemowej, w którym określono podmioty i wymieniono warunki, na których podmioty te podlegają ubezpieczeniom społecznym. Podmioty wymienione w tym przepisie charakteryzują się różnym statusem prawnym. Są to osoby prowadzące działalność pozarolniczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych, a także twórcy i artyści, osoby prowadzące działalność w zakresie wolnego zawodu, wspólnicy spółek osobowych (cywilnej, jawnej, komandytowej lub partnerskiej), wspólnicy jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, a także osoby prowadzące niepubliczne szkoły, placówki lub ich zespoły, na podstawie przepisów o systemie oświaty. Na tle art. 8 ust. 6 ustawy należy stwierdzić, że prowadzenie działalności pozarolniczej jest pojęciem niepokrywającym się z prowadzeniem działalności gospodarczej, o której stanowi art. 2 ustawy o swobodzie o działalności gospodarczej, jako o zarobkowej działalności wytwórczej, budowlanej, handlowej, usługowej lub poszukiwaniu, rozpoznawaniu i wydobywaniu kopalin ze złóż, z uwzględnieniem działalności zawodowej, wykonywanych w sposób zorganizowany i ciągły. Ustawa systemowa odwołuje się do definicji ujętej w art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej tylko w art. 8 ust. 6 pkt 1, a w pozostałych punktach tego przepisu odnosi się do osób prowadzących działalność w różnych formach organizacyjno-

prawnych, z których nie wszystkie wykonują działalność gospodarczą sensu stricto. Także nie wszyscy przedsiębiorcy w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej są podmiotami ubezpieczenia z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej.

Sąd uznał, że podleganie ubezpieczeniom społecznym przez komandytariusza spółki prawa handlowego nie pozostaje w związku z prowadzeniem przez niego działalności gospodarczej, ściśle związanej z wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego (art. 114 k.s.h. w związku z art. 14-17 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym). Spółka komandytowa (art. 102 k.s.h.) to spółka osobowa mająca na celu prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną firmą, w której wobec wierzycieli za zobowiązania spółki co najmniej jeden wspólnik odpowiada bez ograniczenia (komplementariusz), a odpowiedzialność co najmniej jednego wspólnika (komandytariusza) jest ograniczona. Spółka ta, jako osobowa spółka prawa handlowego, nie ma osobowości prawnej, lecz może we własnym imieniu nabywać prawa, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana (art. 8 k.s.h.), więc jest podmiotem określonym w art. 33¹ k.c. W wyniku organizacyjnego i majątkowego wyodrębnienia od wspólników, spółka, a nie wspólnicy, prowadzi przedsiębiorstwo pod własną firmą, więc spółka, nie wspólnicy jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

(Chociaż to nie zostało wyartykułowane należy przyjąć, że w domyślnej konkluzji Sąd uznał, że po rozwiązaniu umowy o pracę od 14 lipca 2017 r. zasiłek rehabilitacyjny wnioskodawcy nie przysługuje z powodu kontynuowania wcześniej rozpoczętej działalności gospodarczej).

Zdaniem Sądu organ rentowy nie jest jednak uprawniony do żądania zapłaty odsetek ustawowych w kwocie 512,97 zł określonych zaskarżoną decyzją z dnia 26 października 2017 r.; ewentualne żądanie zwrotu odsetek od nienależnie wypłaconych świadczeń jest uprawnione dopiero od chwili doręczenia zaskarżonej decyzji pozbawiającej wnioskodawcę prawa do świadczeń i zobowiązującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego, nie zaś za okres uwzględniony w decyzji tj. od chwili wypłaty świadczeń nienależnych.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego pełnomocnik L. R. zaskarżył skargą kasacyjną, którą oparto na obydwu podstawach kasacyjnych określonych w art.

398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. W ramach podstawy materialnoprawnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) zarzucono naruszenie:

1) art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2017 r., poz. 1368) przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż kontynuowanie działalności zarobkowej wynika z samego faktu bycia „biernym” współnikiem spółki komandytowej (komandytariuszem); nawet w przypadku nie wykonywania czynności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej w praktyce, a co za tym idzie implikuje obowiązek podlegania ubezpieczeniu społecznemu podczas, gdy dla oceny tego pojęcia oraz przesłanki negatywnej nieprzysługiwania zasiłku chorobowego (rehabilitacyjnego) istotne jest, czy działalność zarobkowa wykonywana była faktycznie lub, ewentualnie, czy istniała inna czynna postawa dla wykonującego taką działalność w ramach łączącej go z innym podmiotem umowy stanowiącej tytuł ubezpieczenia, a w sytuacji gdy nie zaistniały takie podstawy, to osoba taka nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, a co za tym idzie zachowuje prawo do świadczenia z ubezpieczenia społecznego w postaci zasiłku, w tym zasiłku rehabilitacyjnego, na warunkach określonych w ustawie;

2) art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy zasiłkowej w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych przez ich błędną wykładnię sprowadzającą się do uznania, iż stosunek formalny - bycia współnikiem „biernym” spółki komandytowej (komandytariuszem), bez odrębnego wpisu do Centralnej Ewidencji i Działalności Gospodarczej oraz wykonywania jakichkolwiek czynności faktycznych związanych z działalnością zarobkową, był działalnością zarobkową powodującą utratę prawa do zasiłku rehabilitacyjnego przez skarżącego za okres od dnia 15 lipca 2017 r. do dnia 05 grudnia 2017 r.;

3) art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy zasiłkowej w związku z art. 6a ust. 2 ustawy przez błędną wykładnię i nieuzasadnione utożsamienie pojęć „pozarolniczej działalności” oraz „działalności zarobkowej” i orzeczenie w oparciu o normę art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy zasiłkowej wyłącznie przy ustaleniu, że wnioskodawca prowadził działalność pozarolniczą, w sytuacji, w której prowadzenie działalności

pozarolniczej nie implikuje prawnie „działalności zarobkowej”, zaś przepis art. 13 ust. 1 ustawy zasiłkowej nie warunkuje prawa do zasiłku wykonywaniem lub niewykonywaniem pozarolniczej działalności;

4) art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 w związku z art. 13 pkt 4 ustawy (pełnomocnik skarżącego nie wskazał której ustawy) przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że sam wpis do rejestru przedsiębiorców spółki komandytowej, gdzie skarżący posiadał status komandytariusza, nie wykonując przy tym żadnych czynności w ramach działalności prowadzonej przez tą spółkę, ani innych czynności związanych z działalnością zarobkową, skutkuje utratą przez niego prawa do zasiłku rehabilitacyjnego podczas, gdy sam wpis do rejestru nie może przesądzać o faktycznym wykonywaniu działalności gospodarczej, ani tym bardziej o kwalifikacji istnienia takiego wpisu jako potwierdzenia wykonywania działalności zarobkowej przez skarżącego, będącego współnikiem takiej spółki;

5) art. 13 ust. 1 pkt 2 i art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej przez nieprawidłową interpretację tych przepisów, skutkującą odwołaniem się przez Sąd drugiej instancji również do analizy artykułu 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej podczas, gdy Sąd pierwszej instancji oparł podstawę rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie wyłącznie na art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy zasiłkowej, wskazując go jako merytoryczną podstawę do wyrokowania w tej sprawie, a jedynie odnosząc się do art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej przez porównanie zakresu pojęcia „pracy zarobkowej” tam wskazanego z zakresem pojęcia „działalności zarobkowej” wskazanego w art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy zasiłkowej, co skutkowało oparciem rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie wyłącznie na kanwie tegoż artykułu, wbrew twierdzeniom Sądu drugiej instancji, w wyniku czego Sąd drugiej instancji dokonał błędnego odniesienia, analizy i klasyfikacji podstawy rozstrzygnięcia zastosowanej przez Sąd pierwszej instancji wskazując także na art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej;

6) art. 66 ustawy zasiłkowej i art. 84 ustawy systemowej przez ich błędne zastosowanie, skutkujące orzeczeniem zwrotu świadczenia rehabilitacyjnego przysługującemu skarżącemu za sporny okres wraz z odsetkami na rzecz organu rentowego.

W ramach podstawy procesowej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzucono naruszenie:

a) art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na dokonaniu tej oceny w sprzeczności z ustaleniami Sądu pierwszej instancji i z treścią materiału dowodowego zgromadzonego w przedmiotowej sprawie przez przyjęcie, że skarżący kontynuował działalność zarobkową w trakcie pobierania zasiłku rehabilitacyjnego, podczas gdy z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wynika, iż skarżący nie wykonywał żadnych czynności związanych z działalnością zarobkową;

b) art. 382 k.p.c. w związku z art. 227, art. 233, art. 244, art. 245 i art. 258 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez naruszenie zasady wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w przedmiotowej sprawie i dokonanie niewłaściwej oceny dowodów w postaci dokumentów przedłożonych w postępowaniu, a także zeznań świadka w nim złożonych, z których wynika jednoznacznie, że skarżący od 15 lipca 2017 r. do 5 grudnia 2017 r. nie kontynuował żadnej działalności gospodarczej, ani nie podejmował żadnych innych czynności w zakresie działalności zarobkowej;

c) art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. przez oczywistą wewnętrzną sprzeczność zachodzącą w treści uzasadnienia skarżonego wyroku, z którego z jednej strony wynika, iż Sąd drugiej instancji w sposób bezpodstawny odnosi się do analizy przepisu prawa materialnego, a to do art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej, opierając również na nim rozstrzygnięcie Sądu I instancji, a z drugiej strony dzieląc jego ustalenia w zakresie materiału dowodowego zgromadzonego w przedmiotowej sprawie w aspekcie braku podejmowania przez skarżącego czynności faktycznych w zakresie działalności zarobkowej, zarzuca Sądowi I instancji naruszenie przepisów prawa procesowego, czego w jego opinii skutkiem było zastosowanie niewłaściwych norm prawa materialnego i wydanie nieprawidłowego wyroku.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Ł. w zaskarżonym zakresie i zmianę orzeczenia przez uwzględnienie odwołań skarżącego od decyzji organu rentowego znak: (...) oraz od decyzji znak: (...) w całości i: a) przyznanie L. R. prawa do wypłaty świadczenia rehabilitacyjnego za okres od dnia 15 lipca 2017 r. do dnia 5 grudnia 2017 r., b) uchylenie zobowiązania L. R. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego z funduszu

chorobowego za okres od 15 lipca 2017 r. do 30 września 2017 r. wraz z odsetkami od nieterminowej wypłaty tego świadczenia za okres od 15 lipca 2017 r. do 31 lipca 2017 r. w łącznej kwocie 61.758,02 zł; ewentualnie - o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Ł. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania. W obydwu przypadkach skarżący złożył wniosek o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie są uzasadnione.

Rozpoczynając od zarzutów procesowych należy wskazać, że zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie przez Sąd drugiej instancji dowolnej, a nie swobodnej, oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, nie podlega ocenie, albowiem stosownie do art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami stanowiącymi podstawę faktyczną zaskarżonego orzeczenia, zaś podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być w myśl art. 398³ § 3 k.p.c. zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 40/18, Legalis nr 1879593).

Zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. w związku z art. 227, art. 233, art. 244, art. 245 i art. 258 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez naruszenie zasady wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w przedmiotowej sprawie i dokonanie niewłaściwej oceny dowodów w postaci dokumentów przedłożonych w postępowaniu, a także zeznań świadka, z których miałyby wynikać ocena, iż skarżący od 15 lipca 2017 r. do 5 grudnia 2017 r. nie kontynuował żadnej działalności gospodarczej, ani nie podejmował żadnych innych czynności w zakresie działalności zarobkowej, stanowi w istocie polemikę z oceną materialną zgromadzonego materiału dowodowego. Zgodnie z art. 382 k.p.c. sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Z naruszeniem tego przepisu mamy do czynienia wtedy, gdy sąd drugiej instancji, mimo przeprowadzonego

przez siebie postępowania dowodowego, orzekł wyłącznie na podstawie materiału zgromadzonego przed sądem pierwszej instancji albo oparł swoje merytoryczne orzeczenie na własnym materiale, z pominięciem wyników postępowania dowodowego przeprowadzonego przez sąd pierwszej instancji (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 lutego 2007 r., III CSK 337/06 oraz z dnia 16 marca 1999 r., II UKN 520/98, OSNAPiUS 2000 nr 9, poz. 372), co nie wystąpiło w sprawie objętej skargą kasacyjną.

Do dnia 7 listopada 2019 r. art. 328 § 2 k.p.c. stanowił, że uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. W ocenie Sądu Najwyższego uzasadnienie zaskarżonego wyroku zawiera wszystkie niezbędne elementy, które pozwalają na analizę prawną ustalonego stanu faktycznego.

Z ustaleń zaskarżonego wyroku wynika, że wnioskodawca prowadził działalność gospodarczą od lutego 2015 r. jako komandytariusz w spółce prawa handlowego, a także jako członek zarządu spółki noszącej obecnie nazwę „A.” Spółka z o.o., która jest komplementariuszem w spółce, w której wnioskodawca jest komandytariuszem. W „A.” Spółce z o.o. żona wnioskodawcy A. R. jest prezesem zarządu.

L. R. podlegał ubezpieczeniu społecznemu (w tym chorobowemu) jako pracownik Spółki z o.o. „AB..”. Od grudnia 2016 r. jako pracownik tej spółki korzystał z zasiłku chorobowego, a od 9 czerwca 2017 r. do 5 grudnia 2017 r. korzystał ze świadczenia rehabilitacyjnego.

14 lipca 2017 r. doszło do rozwiązania umowy o pracę ze spółką z o.o. „AB..” w trybie natychmiastowym.

20 października 2017 r. aktem notarialnym rep. A (...) spółka z o.o. spółka komandytowa „A.” została przeniesiona na rzecz T. Spółki z o.o. W imieniu tej ostatniej spółki do aktu notarialnego stanął prezes zarządu L. R.. Była to czynność spowodowana koniecznością ratowania przed upadłością spółki „A.”.

Na wstępie należy wskazać, że w myśl art. 18 ust. 1 i 2 ustawy zasiłkowej świadczenie rehabilitacyjne przysługuje ubezpieczonemu, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja lecznicza rokuje odzyskanie zdolności do pracy. Świadczenie rehabilitacyjne przysługuje przez okres niezbędny do przywrócenia zdolności do pracy, nie dłużej jednak niż przez 12 miesięcy.

Stosownie do art. 22 tej ustawy (nieprawidłowo pominiętego w zarzutach podstawy materialnej skargi kasacyjnej) do świadczenia rehabilitacyjnego stosuje się odpowiednio przepisy art. 11 ust. 4 i 5, art. 12, art. 13 ust. 1, art. 15 i 17. Relewantne znaczenie mają art. 13 ust. 1 pkt 2 oraz art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej. W myśl art. 13 ust. 1 pkt 2 tej ustawy - zasiłek chorobowy z tytułu niezdolności do pracy powstałej w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego, jak i z tytułu niezdolności do pracy powstałej po ustaniu tytułu ubezpieczenia nie przysługuje za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli osoba niezdolna do pracy kontynuuje działalność zarobkową lub podjęła działalność zarobkową stanowiącą tytuł do objęcia obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym albo zapewniającą prawo do świadczeń za okres niezdolności do pracy z powodu choroby. Natomiast art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej stanowi, że ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia.

W tym kontekście należy przypomnieć, że 14 lipca 2017 r. doszło do rozwiązania umowy o pracę ze Spółką z o.o. „AB.. w trybie natychmiastowym, zatem tego dnia ustał tytuł do obowiązkowego ubezpieczenia pracowniczego, w tym - chorobowego.

Zgodnie z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej (w wersji obowiązującej od 2003 r.) za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólników spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej.

Wnioskodawca od 2015 r. był komandytariuszem z spółce komandytowej, dlatego jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność w rozumieniu cytowanego wyżej przepisu, podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu oraz

dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu. Z ustaleń zaskarżonego wyroku nie wynika, aby po ustaniu podlegania ubezpieczeniu chorobowemu, obejmującego wnioskodawcę jako pracownika spółki z o.o. „AB..” – zgłosił się on do ubezpieczenia chorobowego jako prezes zarządu spółki z o.o. Należy przyjąć, że od dnia 15 lipca 2017 r. znajduje więc do niego jako komandytariusza spółki komandytowej zastosowanie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy zasiłkowej - zasiłek chorobowy z tytułu niezdolności do pracy powstałej w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego nie przysługuje za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli osoba niezdolna do pracy kontynuuje działalność zarobkową lub podjęła działalność zarobkową stanowiącą tytuł do objęcia obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym albo zapewniającą prawo do świadczeń za okres niezdolności do pracy z powodu choroby.

Zdaniem Sądu Najwyższego wnioskodawca jako komandytariusz od 15 lipca 2017 r. kontynuował działalność zarobkową stanowiącą tytuł do objęcia dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym, dlatego od tego dnia zasiłek chorobowy mu nie przysługiwał.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2012 r., II UK 119/12, wyrażono pogląd, że wspólnicy spółki komandytowej przez przystąpienie do spółki rozpoczynają prowadzenie działalności pozarolniczej podlegającej ubezpieczeniom społecznym na podstawie art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej (por. także wyroki: z dnia 7 grudnia 2012 r., II UK 121/12; z dnia 7 stycznia 2013 r., II UK 144/12; z dnia 7 stycznia 2013 r., II UK 147/12). Z motywów tych orzeczeń wynika, że członkostwo w spółce komandytowej stanowi w systemie ubezpieczeń społecznych tytuł działalności objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego (art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej).

W ocenie Sądu Najwyższego rozpoznającego niniejszą skargę kasacyjną, stosunek komandytariusza przystępującego do spółki oraz zakres jego odpowiedzialności za zobowiązania istniejącej spółki wobec osób trzecich nie są jedynym wyznacznikiem jego statusu prawnego w spółce komandytowej, gdyż istotne znaczenie mają również jego prawa i obowiązki wynikające ze stosunków wewnętrznych spółki (art. 120 i następne k.s.h.), które powstają od dnia notarialnego przystąpienia do spółki. Spółka komandytowa prowadzi

przedsiębiorstwo pod własną firmą (art. 102 k.s.h.). Przez zawarcie umowy spółki komandytowej jej wspólnicy (komplementariusze lub komandytariusze) zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu przez wniesienie wkładów oraz - jeżeli umowa albo statut spółki tak stanowi - przez współdziałanie w inny określony sposób (art. 3 k.s.h.). Przystąpienie do spółki wymaga wniesienia wkładu przez nowego komandytariusza (art. 105 pkt 4 k.s.h.), co ma bezpośredni wpływ (przekłada się) na udział w zyskach (art. 123 § 1 k.s.h.), przeto już od momentu notarialnego przystąpienia do zarejestrowanej spółki komandytowej komandytariusz ma udział w przedsięwzięciu gospodarczym, jakim jest prowadzenie przedsiębiorstwa w formie spółki komandytowej, co oznacza, że staje się podmiotem praw i obowiązków spółki w zakresie prowadzonej przez nią pozarolniczej działalności gospodarczej. Dlatego komandytariusz staje się współnikiem pozarolniczej działalności zarejestrowanej spółki komandytowej już od daty notarialnego przystąpienia do spółki. To, że przystępujący do spółki komandytowej komandytariusz odpowiada także za jej zobowiązania istniejące w chwili wpisania go do rejestru dopiero od daty dokonania rejestracji umowy spółki, kreuje oraz uzasadnia opisaną odpowiedzialność komandytariusza wobec osób trzecich za te zobowiązania (art. 114 k.s.h.).

Przepisy art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 8 ust. 6 ustawy systemowej łączą przymus podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z ustawowo wskazanym rodzajem pozarolniczej działalności, w której ma swój udział nowy komandytariusz przystępujący do zarejestrowanej spółki przez wniesienie zadeklarowanej sumy komandytowej. Uczestnictwo w zarejestrowanej spółce komandytowej komandytariusza (wspólnika pasywnego) może przejawiać się tylko we wniesieniu wkładu (sumy komandytowej) i udziale w zyskach spółki, jeżeli komandytariusz z różnych względów nie może ani osobiście nie uczestniczy w prowadzeniu pozarolniczej działalności przez spółkę. Taki "pasywny" udział komandytariusza wystarcza do objęcia go obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi z tytułu prowadzonej przez spółkę komandytową pozarolniczej działalności, co następuje przez notarialne przystąpienie do spółki (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2013 r., II UK 227/12, OSNP 2014 nr 7, poz. 103).

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy uznał, że uczestniczenie w działalności spółki komandytowej w charakterze komandytariusza (wspólnika pasywnego) stanowi działalność zarobkową w rozumieniu art. 13 ust. 1 w związku z art. 22 ustawy zasiłkowej, gdyż udział komandytariusza przejawia się we wniesieniu wkładu (sumy komandytowej), czego skutkiem jest udział w zyskach spółki komandytowej. Zarobkowy charakter takiej roli komandytariusza powoduje objęcie komandytariusza nie posiadającego innego tytułu do ubezpieczenia społecznego - obligatoryjnym ubezpieczeniem społecznym. Zarobkowy charakter pozycji komandytariusza w spółce komandytowej jest zwiększony w sytuacji, gdy jest on członkiem zarządu spółki z o.o., która jest komplementariuszem w spółce, w której wnioskodawca jest komandytariuszem. Spółka z o.o., „wchodząca w skład” spółki komandytowej, umożliwia generowanie zysków w szerszym spektrum gospodarczym i logistycznym.

Taka sytuacja występuje w sprawie objętej skargą kasacyjną, gdyż wnioskodawca jest równocześnie członkiem zarządu spółki z o.o. „A.”, która jest komplementariuszem w spółce, w której wnioskodawca jest komandytariuszem. Przedstawione argumenty uzasadniają oddalenie skargi kasacyjnej.

Niezależnie jednak od tego można wskazać, że w judykaturze utrwalił się pogląd, że każda praca zarobkowa wykonywana w okresie zwolnienia lekarskiego powoduje utratę prawa do świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 1978 r., II URN 130/78, PiZS 1980 nr 8, s. 87, z dnia 31 maja 1985 r., II URN 75/85, OSNC 1986 nr 3, poz. 32; z dnia 12 sierpnia 1998 r., II UKN 172/98, OSNAPiUS 1999 nr 16, poz. 522 oraz niepublikowane wyroki: z dnia 9 czerwca 2009 r., II UK 403/08; z dnia 8 października 2014 r., III UK 14/14). Definiowana w tych wyrokach "praca" ma dodatkową cechę, kategoryzującą jej czynności jako aktywność prowadzącą do uzyskania zarobku, uznawana za taką nawet, gdy nie jest podejmowana "w celu zarobkowym" (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2005 r., I UK 154/04, OSP 2006 nr 4, poz. 43). Choć więc nie nadano wyraźnego znaczenia słowom ustawy "praca zarobkowa", to oczywiście chodzi o każdą aktywność ludzką zmierzającą do osiągnięcia zarobku, w tym pozarolniczą działalność (por. wyrok z dnia 5 kwietnia 2005 r., I UK 370/04, OSNP 2005 nr 21,

poz. 342 z aprobowaną glosą J. Jankowiaka, OSP 2006 nr 12, poz. 134 oraz z dnia 6 lutego 2008 r., II UK 10/07, OSNP 2009 nr 9-10, poz. 123).

Na tle art. 17 ust. 1 ustawy utrzymujący się samodzielnie musi powstrzymać się od wszelkich czynności zwykle wykonywanych w związku z prowadzoną działalnością, a w żadnym razie nie przyczyniać się do uzyskania zysku z jej prowadzenia. W tym kontekście relatywizacja zachowań podejmowanych w czasie pobierania zasiłku chorobowego przez ubezpieczonych z tytułu samodzielnej działalności do zachowań pracowników polega na przyjęciu, że prowadzenie działalności gospodarczej nie powoduje utraty prawa do zasiłku chorobowego, jeżeli czynności, jakich ono wymaga, nie są wykonywane osobiście (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2005 r., OSP 2006 nr 4, poz. 43 oraz powołane w nim orzecznictwo i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 1999 r., II UKN 236/99, OSNAPIUS 2001 nr 7, poz. 237). Tak więc osobiste wykonywanie konkretnych prac objętych daną działalnością oraz wszelkie zajęcia związane z prowadzeniem zakładu, jak nadzór nad zatrudnionymi w nim pracownikami, przyjmowanie i wydawanie towarów, oznacza wykonywanie pracy zarobkowej (por. wyrok z dnia 11 grudnia 2007 r., I UK 145/07, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 28). Wskazuje się zatem, że obowiązek powstrzymania się od wykonywania czynności zarządu w okresach udokumentowanej niezdolności do pracy, nakazuje umocowanie lub wyznaczenie innej osoby do podejmowania koniecznych ("wymuszonych") czynności prawnych lub faktycznych przez lub w imieniu spółki w okresie korzystania ze świadczeń chorobowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2018 r., I UK 49/17, niepublikowany). Co więcej, jeżeli aktywność prowadzącego działalność zwykle polega tylko na wypisywaniu rachunków, to zakaz dotyczy wykonywania choćby tylko takich czynności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2007 r., I UK 145/07, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 28).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszcza się jednak sytuacje, w których - pomimo wykonywania pewnych czynności składających się na pracę zarobkową - nie zostaje wypełniona hipoteza art. 17 ustawy. Przewiduje się wyjątki, odróżniając czynności polegające na osobistym wykonywaniu przez ubezpieczonego dotychczasowej pracy w ramach prowadzenia działalności gospodarczej od czynności o charakterze ubocznym lub podejmowanych w

związku ze statusem pracodawcy (wyrok Sądu Najwyższego z 7 października 2003 r., II UK 76/05, OSNP 2004 nr 14, poz. 247), z tym jednak, że np. zawarcie przez przedsiębiorcę w okresie pobierania zasiłku chorobowego umowy o pracę z nowym pracownikiem w ramach prac interwencyjnych uznawano za powodujące utratę prawa do tego zasiłku (por. wyrok z dnia 5 czerwca 2008 r., III UK 11/08, OSNP 2009 nr 21-22, poz. 292). Przyjęto też możliwość uznania, że nie dochodzi do utraty prawa do zasiłku chorobowego w razie podjęcia incydentalnej i wymuszonej okolicznościami aktywności zmierzającej do osiągnięcia zarobku w czasie pobierania tego zasiłku, który przysługuje tylko wówczas, gdy choroba uniemożliwia uzyskiwanie dochodu z pracy (por. wyrok z dnia 15 czerwca 2007 r., II UK 223/06, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 231 i z dnia 9 października 2006 r., II UK 44/06, OSNP 2007 nr 19-20, poz. 295). Nie przyporządkowano pojęciu wykonywania jako zarobkowych, czynności polegających na "samym tylko" podpisaniu w trakcie zwolnienia lekarskiego dokumentów finansowych sporządzonych przez inną osobę (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 października 2003 r., II UK 76/03, OSNP 2004 nr 14, poz. 247 i z dnia 6 maja 2009 r., II UK 359/08, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 16; z dnia 17 stycznia 2002 r., II UKN 710/00, OSNP 2003 nr 20, poz. 498). Ubezpieczony, który jednak w okresie orzeczonej niezdolności do pracy podpisuje wiele faktur VAT - wykonuje pracę zarobkową i traci prawo do zasiłku chorobowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2019 r., II UK 521/17, OSNP 2019 nr 9, poz. 112).

Zdaniem Sądu Najwyższego podjęcie czynności mających doprowadzić do połączenia spółek o różnej formie prawnej oraz do sporządzenia aktu notarialnego związanego z takim połączeniem, zwłaszcza, gdy ich celem był zamiar uniknięcia upadłości spółki, w której wnioskodawca (i jego żona) ma udziały, ma jednoznacznie majątkowy i zarobkowy charakter. Okoliczności te również uzasadniają na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej ocenę, że ubezpieczony wykorzystywał zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia, czego skutkiem jest utrata prawa do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 66 ustawy zasiłkowej i art. 84 ustawy systemowej przez ich błędne zastosowanie, „skutkujące orzeczeniem

zwrotu świadczenia rehabilitacyjnego przysługującemu skarżącemu za sporny okres wraz z odsetkami na rzecz organu rentowego”, należy wskazać na brak precyzji tego zarzutu przez brak wyeksponowania konkretnych ustępów tych artykułów (nie przedstawiono ich również w uzasadnieniu skargi kasacyjnej). Art. 66 ustawy zasiłkowej ma dwa ustępy, natomiast 84 ustawy systemowej zawiera aż jedenaście ustępów. Nie jest rolą Sądu Najwyższego poszukiwanie za pełnomocnika procesowego precyzyjnej normy prawnej, która mogłaby być podstawą skargi kasacyjnej. Nieprecyzyjnie zredagowany zarzut skargi kasacyjnej nie pozwala na jego kasacyjną ocenę.

Uwzględniając to, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).